

ques valencianes, sobretot del Nord i també algunes del Migjorn: «un dia, en Miqueló, de la fira tornava / ambe sis burriquets que s'hi havia *crompat*», Saisset (*Perpiny.*, 33), així fins a Cerdanya, *krumpá* anoto ja a Querol i a Dorres (1959); *krompá* és sobretot molt general des dels Ports valencians fins arran de la Plana: *krompá* al Boixar, Vallibona, la Pobra Tornesa (1934, 1935), Vilanova d'Alcolea (1961), però no és estrany a la Marina d'Alacant (*krompár* a la Nucia, 1963).

DERIV.: *Compra* [«mitto mea compra in villa Ventolano ad ---» 'cosa adquirida', doc. a. 1017, *Marca Hisp.*, ap. 180, col. 1012; amb restitució inexacta de la vocal llatina, ja en un doc. comtal de 927: «qui mihi advenit de parentorum et *compora* ---», Udina, *Arch. Condal*, 87, p. 226]; Bast.-Bass., 594ss. recullen casos de *compra* l'any 1076 i molts de la llatinització parcial *compara* des de 911, 936, etc.; «la compra: emptio; aquella compra nos havia rehexit barato ---», OPou, *ThPu.*, 134. *Comprada. Compradis.* 20 *Compradissa. Comprador* [S. XIII], «emptor», OPou (*ThPu.*, 134). *Comprat. Comprera*. Per a *car-comprat*, veg. *car*.

Comprehensible, comprendre, comprededor, com- 25 *prenent, comprensible, comprensió, comprensiu, V. pendre Compresa, V. prèmer Compressible, compressió, compressor, comprimir, comprimit, V. prèmer Compromès, comprometedor, comprometre, compromís, compromissari, V. prèmer Comprova, compro-* 30 *vació, comprovant, comprovar, comprovatori, V. provar Comptabilitat, comptable, comptador, V. comp-* *tar*

COMPTAR i CONTAR, vénen tots dos del llatí 35 CŌMPŪTĀRE 'calcular', 'fer un compte', derivat de PŪTARE 'comptar'; de la idea d'enumerar una sèrie de coses passades semblants' es va passar al mateix temps a la de 'narrar fets que han succeït, contar'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

Des del principi trobem els dos sentits bàsics. Lla- 40 vors generalment no es distingeixen per la grafia *comptar* i *contar*, i escrits *comptar* o *comtar* és com es troben tots dos més sovint. En el significat etimològic de càlcul o compte, ho trobem, p. ex., amb referència a dates: «l'ayn que hom *comtava* ·MCLXXXIII·», doc. ross. de 1284 (*RLR* IV, 369), «l'ayn --- que hom *comtava* ·MCLXXXV·», id., 1285 (*RLR* V, 81); i en el sentit de 'passar comptes pecuniaris': «sien tenguts de *comtar* e de jurar e de pagar», doc. ross. de 1310 45 (*RLR* X, 244); altrament per a detalls semàntics i ortogràfics (adés *mpt*, adés *mt*) es poden veure els 15 exs. que aplega Alart (*InvLC*) del S. XIV i fi del XIII. Per a comptes de coses menys materials: «los prelatz --- no curaven de saber quanta renda havien, mas 50 *comptaven* les ànimes», StVicentF (*Quar.*, 40.97), «los thedlechs *comten* axí tots los nou cels per hu: axí que-l primer és lo fermament, lo segon ---», id. (*Serm.* II, 61.7). La grafia amb *-m-* (i no *-mp-*) és molt menys freqüent, en l'època antiga, que les altres dues, però no 60

en manca algun cas, ja en textos medievals (veg. les proves infra) i fins i tot quan té el sentit aritmètic; no obstant, encara en el S. XVI és molt més freqüent escriure-ho amb *mp* o *m*; i en OPou només observo un ex. de *-nt-* («se ha de *contar* del mes qui ve», *ThPu.*, 341) enfront de molts dels altres, p. ex. «tornar-ho *comtar* y sumar, si aguarda haver-ne major utilitat» (333), «los mesos --- poden-se *comptar*, axí ---» (338 i molts cops amb *-mpt-* a la p. 339); també en el sub- 10 tantiu, «idus, kalendes --- se pren aquest *compte* ---» (339). Però ja des de les Grans Cròniques, apareix ben sovint l'acc. 'relatar', i fins en aquesta predominen les grafies amb *m*: «*comptà*-ns que-ls sarraïns de Paníscola ---», Jaume I (p. 229.3), «*comptaren*-nos los cavallers, e-ls ríchs-hòmens que-ls guiaven per Nós, que ben tenien cinc legües de la devantera tro en la rereguarda» (id., 387.3), «*comptam*-los ço que-ns havien feït» (id., 420.3), i encara de nou grafiat així a 377.4, si bé també «*comtà*-ns noves de la yla», 97.9.

Aquesta acc. és on apareix abans i és un poc més freqüent la grafia amb *nt*,¹ que sobretot en el subst. és molt tardana: en la *Questa* de Reixac (S. XIV): «are *contaré* lo tems, del terma de la Pasió de N. S. astró are ---», però «e éls trobaren per dret *comta* qué sel yorn deü éser» (4.12, 4.13), amb la nasal no abreuçada en el ms. (com observa Todesco, p. LIX), tanmateix també allí apareix dominant la grafia *comtar*, fins en l'acc. 'relatar' (p. ex. 137.19, 28.27). «Demanà-li en quina guisa scapà de la mort --- e la dona li-u *comptà* tot largament», *Filla de Costantí* (NCL. XLVIII, 97); «los quals li *comtaren* tot aclò qui-ls era esdevengut», *VidesR*, f° 6v2; «Sant Evangeli --- *conte* hun miracle que féu J. Xrist», «*conte*-li la manera, dient: —Senyor, tal hom ha tenguda mala vida, e ara està a la mort» amb *n* en StVicentF (*Quar.*, 37.11; *Serm.*, 280.10); però allí, també amb *mp* «l'àngel *compte* ascí la bona vida de aquella ànima, dient ---» (*Serm.* I, 273.30, «un prevera seria are novellament vengut de Narbona, lo qual *comptava* certament que semblant revelació és stade fetes», Castelló d'Empúries a. 1440 (*RLR* LXV, 86).

Tot i que CŌMPŪTAT tenia ð i en conseqüència presenta diftongació en castellà en les formes del present (*cuento, cuentas*), és d'aquells mots que davant nasal la tancaren ja des d'antic en una gran part de la Romània —a la manera de *frónt*— i amb *ó* es pronuncia avui, no sols en el català central sinó en tot el domini (el valencià MGadea escriu *conta* sense accent, IndPres3, T. del Xè J, 287).

En textos de la zona nòrdica trobem una variant amb *-d-*, des de l'Edat Mitjana, resultat del fet que la *-t-* de CŌMPŪTAT, *-TARE*, era intervocàlica, i la síncope de la *-u-* no fou en aquesta combinació tan primerenca que la sonorització de la *-r-* no hagués encetat ja un xic el seu procés. És el que ens ensenyen clarament alguns pocs fets de les dues llengües veïnes. En el castellà preliterari les formes *cuémpetet* d'un parell de textos dels Ss. X i XI (*DCEC* I, 888a53) demostra que en parlars de l'orient castellanofònic restava encara llavors algun rastre evanescent i destenyit